

ЧЕТВЕРТА ВЛАДА: АНАЛІЗ РОЛІ ЗМІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація:

Ця публікація досліджує роль засобів масової інформації в Україні як «четвертої влади», їх вплив на суспільні та політичні процеси.

Ключові слова: ЗМІ, четверта влада, вплив, Україна

Abstract:

This publication explores the role of mass media in Ukraine as the "fourth power," examining its impact on societal and political processes.

Keywords: media, fourth power, influence, Ukraine

Вступ

Засоби масової інформації – розгалужена мережа установ, які займаються збором, обробкою, поширенням інформації, пропагуючи вироблені політичні та правові норми. Вони спрямовані на забезпечення одностороннього поширення інформації, без акценту на зворотний зв'язок з аудиторією.

Основна частина

З початком повномасштабного вторгнення в Україні завершилася епоха домінування телебачення, де більшість каналів мали приватних власників, які в той чи інший спосіб просували власні інтереси. Наразі на телебаченні транслюється виключно телемарафон «Єдині новини», який не користується значною популярністю серед глядачів.

За замовленням Громадянської мережі ОПОРА було проведено соціологічне дослідження під назвою «Медіаспоживання українців: третій рік повномасштабної війни», що тривало з 6 травня до 4 червня 2024 року [1]. Під час дослідження було опитано 2011 респондентів, які проживають у всіх регіонах України, за винятком окупованих територій.

Згідно з результатами соціологічного дослідження, пріоритетність довіри респондентів до різних інформаційних джерел визначилася так: соціальні мережі займають лідируючу позицію, далі йдуть телебачення та інтернет-ресурси (виключаючи соціальні мережі), за ними — радіо, і на останньому місці розташувались друковані засоби масової інформації.

За рейтингом соціальних мереж, які опитані використовують для отримання новин, лідирує Telegram. Далі йдуть YouTube на другій позиції, Facebook на третій, Viber на четвертій, Instagram на п'ятій, TikTok на шостій, X (колишній Twitter) замикає список на сьомому місці.

Ці значні зміни в засобах масової інформації породили перед українцями нові виклики. По-перше, ми не знаємо авторів більшості телеграм-каналів, що дає змогу анонімним джерелам маніпулювати громадською думкою, поширювати замовні матеріали та проросійську пропаганду. В інтерв'ю ВВС Кирило Буданов начальник Головного управління розвідки Міністерства оборони заявив, що анонімні телеграм-канали є проблемою для України. На його думку, месенджер набув статусу медіа, тому потрібно хоча б на законодавчому рівні врегулювати це питання, щоб було зрозуміло, "хто і за яким каналом стоїть" [2]. По-друге, в гонитві за швидкістю передачі інформації, телеграм-канали часто жертвують достовірністю, активно поширюючи дезінформацію. По-третє, швидке оприлюднення даних про обстріли може дозволити ворогу коригувати свої цілі, збільшуючи ризик зростання кількості жертв.

За даними «Netpeak Journal», аудиторія найпопулярнішого телеграм-каналу «Труха Україна» перевищує два з половиною мільйони підписників. Канал висвітлює події в Україні державною мовою, але точково містить дописи російською, зокрема про російські новини. Середньоденна кількість публікацій на каналі становить 54 пости [4].

Серед найпопулярніших каналів новин України вирізняються «Факти ICTV», «5 канал» та «Espresso TV». В умовах повномасштабного вторгнення українці активно протидіють російським

пропагандистським каналам, таким як «Соловйов LIVE», «Крим-24», RT, РБК та інші. Станом на вересень 2024 року YouTube заблокував 200 російських каналів, включно з 80 новими блокуваннями цього року.

Соціальні мережі є не менш впливовими. На початку 2022 року Тверський суд Москви заборонив у Росії Facebook та Instagram за екстремістську діяльність. Це рішення було мотивоване дозволом Meta на публікації, що містили заклики до насильства проти російських військових у контексті війни в Україні [3].

Серед популярних соціальних мереж TikTok особливо вирізняється як потужний інструмент маніпуляції масами. Достатньо лише спірного заголовку, щоб відео стало "яблуком розбрату" в коментарях. На мою думку, це один з найефективніших засобів для створення конфліктів серед аудиторії. Ще давньогрецький байкар Езоп у своїх байках підкреслював: у єдності сила, а розбрат приносить слабкість.

Основна мета засобів масової інформації полягає у формуванні та впливі на громадську думку. Вона є важливою складовою в механізмі прийняття політичних рішень і в здійсненні влади на всіх рівнях, оскільки виступає в ролі знаряддя політики, також її можна роздивлятися як особливий вид влади. Необхідними умовами реалізації функцій громадської думки є демократичність політичного та економічного суспільного устрою; забезпечення вільного висловлювання своєї думки; наявність вільного і безперешкодного доступу громадськості до необхідної інформації як засобу формування компетентної думки; взаємодія громадської думки, владних структур, засобів масової інформації, політики та ідеології [5].

Українці мають доступ до достовірної інформації про події війни, але перемогу в боротьбі за підтримку іноземних держав здобуває той, кого більше чують. Тому важливо транслювати події в різних соціальних мережах англійською, французькою, іспанською та іншими мовами. Більшість наших союзників — це демократичні країни, тому стратегія їхньої підтримки значною мірою залежить від впливу на їхніх виборців, які формують громадську думку і можуть впливати на зовнішню політику своїх держав.

Висновки

Враховуючи все вищесказане, можна стверджувати, що ЗМІ в Україні виконують роль «четвертої влади». Як відомо, «хто володіє інформацією, той володіє світом». ЗМІ мають здатність впливати на суспільство, представляючи одні й ті ж події в різному світлі, поширюючи фейки чи пропаганду. Щоб уникнути маніпуляцій, важливо критично оцінювати інформацію та перевіряти її першоджерела.

Отже, роль ЗМІ в сучасному світі є надзвичайно впливовою, і саме тому критичне мислення та здатність відрізняти факти від маніпуляцій стають ключовими інструментами для кожного громадянина в інформаційному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Опора. (2024, 10 липня). Медіаспоживання українців: третій рік повномасштабної війни [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.oporaua.org/viyina/doslidzhennya-mediaspozhyvannya-ukrayinciv-tretiy-rik-povnomasshtabnoyi-viyini-25292> (дата звернення: 14.10.2024). — Назва з екрана.
2. Михайлов, Д. (2023). Буданов про Telegram: "Розвідникам заборонено його мати" [Електронний ресурс]. — Суспільне Медіа. — Режим доступу: <https://suspilne.media/729205-budanov-pro-telegram-rozvidnikam-zaboroneno-jogo-mati/> (дата звернення: 14.10.2024). — Назва з екрана.
3. Федотова, А. (2024, 12 вересня). 25 найбільших телеграм-каналів в Україні [Електронний ресурс]. — Netpeak Journal. — Режим доступу: <https://netpeak.net/uk/blog/25-naybil-shikh-telegram-kanaliv-v-ukraini/> (дата звернення: 14.10.2024). — Назва з екрана.
4. Гордійчук, Д. (2022, 21 березня). Росія заборонила Facebook та Instagram за екстремізм [Електронний ресурс]. — Економічна правда. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/03/21/684417/> (дата звернення: 14.10.2024). — Назва з екрана.
5. Слободянюк А. В. Вплив громадської думки в процесі формування державної політики [Текст] / А. В. Слободянюк // Специфіка розвитку сучасного соціально-гуманітарного середовища : кол. монографія. — Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2021. — Розд. 1.4. — С. 28-33.

Попович Марія Олексіївна — студентка групи БМІ-22б, факультет інформаційних електронних систем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: asyna1406@gmail.com

Науковий керівник: **Слободянюк Анатолій Володимирович** - доцент, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: slobodyanyuk@vntu.edu.ua

Mariia Oleksiivna Popovych — student of group BMI-22b, Faculty of Information Electronic Systems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: asyna1406@gmail.com

Academic supervisor: **Anatoly Slobodyanyuk** - associate professor, candidate of sociological sciences, associate professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: slobodyanyuk@vntu.edu.ua